

Valentina Fras

Ali je vrag ali rožnat bernardinec – bistvo je isto

Alojz Ihan: ROMANJE ZA DVA ... IN PSA

ŠOU, Študentska založba, Ljubljana 1998 (Zbirka Beletrina)

Alojz Ihan je po izidu svojih petih pesniških zbirk in po knjigi esejev dal v branje svoj drugi roman *Romanje za dva ... in psa*, ki je izšel kar kmalu za prvim (*Hiša*). Toda glede na to, da je *Hiša* čakala sedem let na izid, je med nastankoma del najbrž večji časovni premor.

Roman *Romanje za dva ... in psa* je roman moškega od poznih mladih do zrelih let. Bralec spremlja protagonista Andreja Gorjana (protagonist *Hiše* je Andrej Kurent, sicer zdravnik, Gorjan pa je računalnikar) skozi vse njegove muhe in probleme, ki zadevajo njegovo moškost. Celotna življenjska zgodba se mu vrti okrog žensk, saj jih nenehno išče. Čeprav si najde Mojco, ki bi zanj naredila vse, želi biti tak, kot je prijatelj Samo, ki leta od cveta do cveta. Tako najde tudi Darinko, dekle iz dekliškega doma, ki mu je vedno dostopna. In si pripelje iz Amerike ženo – Brazilko Marto – ter tako preseneti Mojco. Za Darinko pride Nina, ki ne zahteva ničesar (razen denarja). In še in še. Ali to preseneča? Niti ne, ko beremo »junakovo« lastno oznako: »Bil sem na morju /.../, šestnajst-, sedemnajstletni poba, in tisto poletje sem dan in noč razmišljal zgolj o tem, kako bi se zmenil s čim več lepimi dekleti. Obseden sem bil kot lovski pes /.../« (Str. 13) Toda nenadoma se situacija obrne: Marta pobegne v tujino in izprazni bančne račune, Andreja že v letih pa tokrat najde (ženska moškega) študentka Katja.

Tudi v *Hiši* se svet vrti okrog številnih žensk, s katerimi je Andrej v bolj ali manj problematičnem odnosu. Kakor govori naslov tega prvega romana, igra pomembno vlogo še Andrejeva hiša. Junak jo je podedoval po neki pacientki in vse pomembno se dogodi prav tam. Hiša zavlada

nad njim, saj ga s svojo velikostjo spravlja v obup. Andrej postane zakrknjen samotar in se ne more več odvrniti od prisluškovanja mnogim šumom. V tej hiši pa se zgodi tudi umor. In v *Romanju za dva ... in psa?* Hiša se ne pojavlja v naslovu, tudi njena vloga je manjša. Hišo Andreju Gorjanu »zgradi« Mojca, saj si želi živeti z njim. Tako si postavi zagotovilo za razmerje, hkrati pa pokaže svoje projektantske sposobnosti. Hiša kot žaba, »ki se naslanja na hrib in se pripravlja za skok na Barje«, je Mojčina zmaga proti njemu, saj ga utesnjuje in mu daje občutek ženske prevlade nad njim. Zatorej jo je želel spremeniti sebi v prid in dal vanjo zapreti tujko, ki se v tej hladni deželi ne bo znašla in bo ves njen svet zgolj v tej hiši. Tako bi njen sicer zelo močni karakter pozabil na željo po ženski gospodovalni mogočnosti, ki se je Andrej tako boji.

Toda če se prvi roman imenuje *Hiša*, ker se vse pomembne stvari dogodijo prav tam – kaj je potem pomen naslova *Romanje za dva ... in psa?* Po Martinem odhodu v tujino se Andrej odloči, da bo odšel za njo. S seboj vzame študentko Katjo, ki se mu sama ponudi, in on seveda nima nič proti. Njuno »romanje« proti Parizu se začne, on, moški v krizi srednjih let, si veliko obeta od njene družbe, toda ... Na tem romanju nista sama. Andreja *zvesto* spremlja njegova *vest*, ki spreminja svojo podobo glede na potrebo. Ob njegovih nečistih namenih ga je presenetil »žveplast, neskončno smrdeč vonj, in ko je prestrašeno, široko odprl oči, je zagledal tik ob obrazu bradavičast, gnusen, sluzasto rožnat jezik, ki je kot velikanska kravata visel iz gobca črnega, ogljenočrnega hudobca, ki je strmel vanj z divjaškimi očmi, iz katerih sta sikala dva umazano rumena stebra žveplene pare in se kakšen meter nad njegovo glavo združevala v gnusno, sajasto atomsko bombo« (str.173). Ta vest ali hudič se pojavlja tudi v podobi sajastega ali celo rožnatega kosmatega bernardinca s prav tako rožnatim jezikom. Njegova podoba je povsem odvisna od okoliščin in resnosti Andrejevih prestopkov.

Pes, ki je kar precej zbehal kršitelja moralnih norm, opravlja v romanu pomembno vlogo. Junaka odvrne od njegovih namer, že ko se mu pokaže, saj Andrej po navadi oddrvi na lov za »hudobcem« in to ga odvrne od nameravanega dejanja. Junak psa torej vidi, se z njim

pogovarja ali celo prepira, ga lovi... Fantastika to ni, saj ga druge osebe (razen izjem) ne zaznavajo, povrh vsega pa je pes – ali hudič – predstavljen zelo komično, včasih pa celo tragično (predvsem ob slovesu). Je neke vrste parodija. Parodija na vest samo, na točko, ko se junaki zavedo svojih napak in se pokesajo, parodija protagonista, ki je hkrati velik junak in ničen slabič, saj njegovo junaštvo raste le na račun ženskega spola, po drugi strani pa se boji pasje vizije, ki je njegov lastni produkt. Prav tako je pes pomemben element za razvoj zgodbe, saj se tudi z njegovo pomočjo zgodi ključni preobrat. Je izmišljena podoba ali utelešenje trenutka v življenju, ko se pojavi prelomnica. Te pa na tej ravni ne more povzročiti kak človek, ampak zgolj nekaj popolnoma novega, nenavadnega, pretresljivega. Zatorej je bernardinec pomembna poživitev romana, ki preseneti tudi bralca in ga – s svojo podobo in zmedo, ki jo povzroča – nemalo zabava. Pomemben je, da samo zgodbo zaplete in čez čas »razdrasa«, jo s tem gradi in naredi zanimivo, to pa je potrebno predvsem zato, ker je v romanu veliko zelo podobnih zgodb med moškim in žensko. Tako pes v tem romanu žensk in moških razbije običajno popotniško monotonijo.

Pravo romanje dveh in tudi psa proti Parizu se godi šele v zadnji četrtini knjige, drugače pa je to oznaka za Andrejevo celotno življenje. Skrbi za to, da ima ves čas življenjsko sopotnico (ali več njih), za petami pa ima še vztrajno vest, ki ga ne izpusti izpred svojih divjaških črnih oči. Nazadnje se junak le poslovli od bernardinca in brezskrbno počiva pred svojo hišo na ljubljanskem barju. Vesti zasledovalke očitno ne potrebuje več, saj se mu je uspelo izviti iz moške krize, toda le s pomočjo psa in zadnjih dogodkov, ko se je združil s svojimi otroki, poiskal ubežnico in končno preprečil odtok denarja neznano kam. Najbrž je takrat ugotovil, da se bo moral bolj posvetiti otrokom (izmed teh je imel eden resne težave) in da je njegova očetovska naloga obdržati družino skupaj.

V delu je opazna tudi zanimiva lastnost, povezana z zgradbo romana. Za zgodbo bi s težavo dejali, ali je analitična ali sintetična. Dogodki si sledijo tako, da Andrej ženi Marti omeni skupno počitnikovanje s prijateljema, spreta se in ona zagrozi z odhodom, Andrej pa

zbeži v gostilno. Nato srečamo mladega Andreja na vlaku. Pride iz Amerike, spozna Mojco in zaživi z njo, gre spet nazaj in se poroči z drugo. V četrtem poglavju pa se vrne iz gostilne in žene ne najde doma, zato »poroma« za njo v tujino. Okvirna zgodba je popis zrelih (tudi kriznih) let partnerjev, Marte in Andreja, ki je sintetična, toda vanjo poseže ekspozicija, ki navede okoliščine, prejšnje dogodke, le-ti pa pojasnjujejo sedanje. Tako se z drugim poglavjem potek zgodbe spremeni v analitičnega, saj se vanj takrat vrine Andrejeva mladostna zgodba, ki pa obsega skoraj sedemdeset strani. Zato se med branjem knjige povezava med prvim in četrtem poglavjem zabriše. Na začetku daje to mešanje različnih časovnih ravni učinek zmede, toda zgodba nato gladko teče naprej in bralca pritegne do trenutka, ko ga znova malo iztiri iz ležernega branja ob drugi časovni razpoki, ob vrnitvi v sedanji čas. Vendar kljub vsemu to ni tako hudo moteč element, prej dobrodošel, saj popestri pripovedovanje, razbije golo banalnost, ki jo podaja vsebina, in na nekaterih mestih prisili bralca v razmišljanje, to pa pri tej sicer »vsakdanje« preprosti zgodbi s prvinami neposredne sodobnosti ne bi bilo potrebno.

Preprosto vsakdanjost delno sugerira tudi Ihanov način pripovedovanja. Včasih uporablja zelo neposreden, pomenljiv jezik, celo banalen, ko hosteso Mirriam imenuje »lepo miško« ali dekliški dom označi kot »kobilarno«. Tako označuje junaka, ki je preprost povprečnež – banalnež – z vsemi običajnimi napakami in slabostmi, tako tudi s krizo svojih let. Nazadnje je on tisti maček, ki lovi miške, da se poigra z njimi, in hodi v hlev, da bi našel sebi najustreznejšo kobilu, ki bi ustrezala njegovemu (sicer neznatnemu) rodu, pasmi ali rodovniku. Pripovedovanje pa se lahko sprevrže v skrivnostno nedorečenost, zamolčanost, prekinitev, ki učinkuje nekako kot »...« in prispeva k napetosti zgodbe. Tudi takšni zamolki so povedni.

Delo pritegne bralca že na samem začetku in ga potem skozi raznovrstno dogajanje vodi do konca. Dogajanje je napeto, ne odkriva se hitro, tako da povzroča suspenz. Na nekaterih mestih ne želi postreči z rešitvijo in vključuje veliko balastnih dogodkov, da bralca ne zadovolji prehitro. Vsebuje sicer nejasne preskoke in dogodke, ki »padejo z neba«,

toda do konca romana postaja vse bolj ali manj razumljivo, jasno, povezano. Žensk bi morda lahko bilo manj, saj ima protagonist z vsemi enak odnos in bi jih le nekaj zadostovalo za ponazoritev razmerja med moškim in žensko s hkratno moško željo po še drugih ženskah. Zdi se, da se prizori takega razmerja preveč ponavljajo, nekatera doživetja z ženskami so zgolj balast. Toda po prebranem delu ostaja bralcu v spominu predvsem osrednja zgodba junaka z žensko ali dvema, drugo se pozabi.